

לשכת רב הקמפוס

אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבו עי

פרשת פנחס, תשע"ד
מספר 1076מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

שירת הארץ ב'פרשת המוספים'

יונה בר מעוז

דיני הקרבנות בפרשת פנחס מכונים 'פרשת המוספים', כי הם נפתחים בקרבן התמיד היומי (כח: א-ח), ואחריו נזכרים הקרבנות הנוספים במועדים מיוחדים, כפי שמבטא בבירור הביטוי החוזר "מִלְבָּד עֲלֵת הַתָּמִיד" (וניסוחים דומים אחרים). אלא שמלכתחילה היה אפשר לוותר כאן על פירוט קרבן התמיד, שהרי הוא נזכר כבר בשמות כט: לח-מב, ולהסתפק באזכור שלו בעזרת הביטוי החוזר. ניתן לומר שהפירוט של קרבן התמיד נחוץ כאן בשל אמירה אחת שונה מהנאמר בשמות כט: מב. שם נאמר:

עֲלֵת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֱהָל-מוֹעֵד לְפָנַי ה' אֲשֶׁר אֲנֹעַד לָכֶם שְׁמָה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם – ואילו כאן נאמר: "עֲלֵת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָּהּ" (פס' ו).

לכאורה התהפכו כאן היוצרות: הן בשמות מדובר על הוראות שניתנו להקרבת הקרבן ביום מסוים, הוא יום חנוכת המזבח והמשכן, והיה ראוי להזכיר שההוראות על כך ניתנו בהר סיני, ואילו בספר במדבר הזמן הוא ערב הכניסה לארץ, והיה ראוי לציין שזהו קרבן לדורות שייעשה תמיד פתח אוהל מועד בלי לשים לב היכן עומד אוהל מועד – בשילה, בנוב או בכל מקום אחר.

אלא שדווקא בשל הכניסה לארץ חייבים להזכיר שקרבן התמיד מקורו בהר סיני, שהרי "כשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד א-לוה עלי אהליהם, והם הם המרכבה" (מתוך הקדמת רמב"ן לספר שמות), כלומר כאשר חנו כל שבטי ישראל במדבר סביב למשכן, חפף עליהם ענן הכבוד, ועשן המערכה מעל המזבח היה תמיד לנגד עיניהם, ואילו בארץ, כאשר ישב העם מדין ועד באר שבע, איש תחת גפנו ותחת תאנתו, "אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, קרבת אלוהים מה תהא עליה?" (על פי בבלי ברכות לה:).

בארץ יש סכנה של תחושת ניתוק וריחוק מהקדוש ברוך הוא, מן הקודש ומן המקדש, על כן בא מעשה יומי שמזכיר לכל הציבור כי יש בידו להקריב "עֲלֵת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָּהּ" – שאף כי בארץ היא נעשית רחוק מעיניהם, הרי היא אותה העולה שנעשתה בהר סיני. כך נמצאה הדרך לחוות את קרבת ה' באופן סמלי ולהיות לרצון לפניו. ואכן משמעות דומה העניק רש"י הירש לניסוח בו נזכר קרבן התמיד ב"פרשת המוספים" (כח: ב):¹

* גב' יונה בר מעוז לימדה במחלקה לתנ"ך ובלימודי יסוד ביהדות. היא עובדת בכירה במפעל מקראות גדולות "הכתר", שם היא עוסקת בהתקנת פירושי המפרשים.

מאמר זה מוקדש למחותנני יעקב וציפי דורות, ייתן ה' ונרווה נחת יחד בצרורות.

¹ לא פלא שרש"י הירש מדגיש את הקשר של קרבנות המוספים לא לארץ אלא למדבר על פי הגותו שמוצאת משמעות לקיום עם ישראל מחוץ לארצו דווקא. וכך כתב בכמדבר כח: א: פרשת הקרבנות מסיימת את עיקר מתן המצוות (ראה פי' להלן ל.ב). כבר הערנו לויקרא כג: א שפרשה זו כתובה רק ב"ספר המסע במדבר", ורק בסוף הספר, שכן רק ארבעים שנות

את קרבני וגו'. קרבן התמיד הוא יסוד כל הקרבנות והוא מצוייר כאן בכל הסימנים העיקריים של היחסים המובעים על ידי הקרבנות בכללם. קרבני: ההתקרבות לה', השגת קרבת ה'; לחמי: על ידי הכשרת כל השאיפות הארציות עד שתהינה ראויות להשראת שכינה בתחתונים; לאשי: באמצעות המסירה לאש-דת המזקקת והמחיה (ראה פי' ויקרא א, ב; ט; ג, יא); ריח ניחחי: וכל זה רק ביטוי רומז להגשמת רצון ה' בחיים...תשמרו להקריב לי במועדו: עלינו להקריב לה' בזמן שנקבע מאת ה' שניועד בו אליו; ובעצם ההקרבה הזאת הננו מבטאים את היוועדנו אל ה'.

ההתקרבות לה' מתחזקת גם מכוח הביטוי החוזר הנוסף בפרשת המוספים: "וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם...בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט". ביטוי זה או דומה לו מופיע בשינויים קלים בכל אחד מהמועדים שנוזכרו בפרשה, וכשם שאפשר היה לוותר על הזכרת קרבן התמיד כיוון שכבר פורש במקום אחר, כך היה אפשר לוותר על פירוט המנחות והנסכים שנלווים לכל קרבן, שהרי הוראות מפורטות בעניינם נאמרו ב'פרשת נסכים' (במד' טו:א-טז). מאחר שקיים בתורה נוהג להזכיר קרבנות במועדים בלי להזכיר מנחותיהם ונסכיהם, כפי שרואים בקרבנות יום הכיפורים (ויק' טז) ובקרבנות חג הסוכות (ויק' כג), סביר היה שגם בפרשת פינחס יתקיים הנוהג הזה ולא יהיה צורך 'להסתבך' בחזרות ארכניות.

פירוש רמב"ן לבמדבר טו:ב מעמיד אותנו על הייחוד של המנחות והנסכים ומאפשר לנו להבין את המשמעות העמוקה בהזכרתם החוזרת ב'פרשת המוספים':

כי תבאו אל הארץ – אחר שהבטיח את הבנים שיבאו אל הארץ (ראה במד' יד:לא), השלים להם תורת הקרבנות (להלן, ג-טז), שיקריבו נסכים בבואם לארץ. ואולי היה זה עתה לנחמם ולהבטיחם, כי היו נואשים לאמר: מי יודע מה יהיה לארץ ימים לסוף ארבעים שנה? ואם יחטאו גם הבנים? ולכן ראה הקדוש ברוך הוא לנחמם – כי בצוותו אותם במצות הארץ הבטחה – שגלוי לפניו שיבאו ויירשו אותה. והנה צוה בנסכים בארץ בעשותם עולות וזבחים, כי במדבר לא נתחייבו בנסכים, לכד בתמיד שנאמר בו "ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד" (שמ' כט, מ); כי שם נאמר "פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם" (שם, מב); וכן הנשיאים בחנוכה שלהם לא הביאו נסכים. ורבותינו נחלקו מזה, מהם שאמרו בסיפרי (במד' קז): בא הכתוב ללמדך שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאתן לארץ ואילך וכו', ומהם שאמרו (שם), שלא נתחייב היחיד בנסכים אלא מביאתן לארץ ואילך.

רמב"ן מבהיר לנו שהבאת נסך יין, וכמובן גם מנחת הסולת, קשורים בכניסה לארץ, שהרי היחיד בוודאי לא היה יכול להביאם במדבר, שהוא "לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון" (במ' כ:ה), אף אם היה לו מקנה בשביל קרבנות מן החי.²

עתה מתבררת המשמעות העמוקה שנודעת ב'פרשת המוספים' לריבוי הופעות המילה 'מנחה' בצורותיה שונות (30 פעמים) והשורש 'נסך' (28 פעמים). זאת הבטחה ונחמה שהכניסה לארץ והישיבה בה לא תרחיק את עם ישראל מקרבת א-לוקים שאליה הגיע בהר סיני, אלא אדרבה: זיעת אפיו של עובד האדמה בארץ ישראל תופיע בצורת מנחות ונסכים ותהיה לרצון לפני ה'. ואם בקרבנות הציבור במועדים כך, על אחת כמה וכמה כאשר היחיד יעלה לרגל 'לראות את פני ה'' ולהקריב את קרבנותיו הוא, ואז מתוך שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, ושאותם יעמול לגדל, יביא תמיד שלושה: חיטה, גפן וזית. על כן נהפכים הביטויים החוזרים "וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן" (חמש פעמים); "וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם...בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט" (שבע פעמים בשינויים קלים), כשהם משולבים בביטויים "על-עלית התמיד וְנִסְפָּה" (שלוש פעמים בשינויים קלים); "מִלְבָד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה" (תשע פעמים בשינויים קלים),³ לפזמון החוזר של שירת הארץ, שמצד אחד מדגיש את קדושתה, שכן פרייה מתעלה אל הקודש, ומצד אחר מבטא את קרבת יושביה למעמד הגדול שחוו בהר סיני.

עורך: הרב ד"ר חיים טלבי
עריכה לשונית: ד"ר יצחק הילמן

הניסיונות של המדבר נתנו לנו תודעה עצמית לאומית. רק בעקבות הניסיונות האלה אנחנו חשים בצורך שיזכירו לנו תמיד את יחסנו אל ה' ואת הכוונות שיחס זה דורש מאתנו.

² אף בקרבנות ציבור יש ספק אם נעשו במדבר. למשל, מ"מ כשר עומד על ריבוי השיטות בשאלה אם נהג לחם הפנים כל ימי המשכן במדבר, ורבו הקושיות שנשארו בצריך עיון ("ועוד ליישוב לשתי תמיהות בעניין לחם הפנים שבפרשה זו", תורה שלמה כג, ירושלים תשכ"ט, ע' קלח-קמד).

³ ושני ביטויים נוספים: "מִלְבָד עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֵלֵת הַתָּמִיד"; "מִלְבָד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֵלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט".